

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4,

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 34.

V Ljubljani, 31. decembra 1898.

Letnik IV.

Veselo in srečno novo leto

želi vsem naročnikom, sotrudnikom
in prijateljem »Glasnikovim«

uredništvo in upravništvo.

Kje stojimo slovenski krščanski socijalisti?

Naš sovražnik pada, mi pa rastemo. Vedno več nas je in vedno globlje prodirajo v ljudstvo naša načela. Prišli smo že tako daleč, da se ne bojujemo samo s splošnimi besedami, marveč od nas zahteva slovenska javnost, da ji pokazemo v dejanski sedanjosti točna politiska in socialna pota, po katerih je hoditi narodu do zmage. Razširili smo tekom časa svoj načrt in vglobili ga ne samo sredi kakega odbora, marveč med ljudstvom. Nekaj posebno važnih točk, ki jih ravno sedaj moramo povdarjati, navajamo v nastopnih vrstah:

1. Najvažnejši dolžnosti, ki jih imamo krščanski socijalci, so nam dolžnosti do Boga in najsvetejši pravica nam je izvrševati te dolžnosti. Tu ne odstopimo niti za ped. Vse, kar pospešuje pravo katoliško mišljenje in življenje, nam je tudi z našega socialnega stališča ljubo in drago.

2. Vladovalci smo zvesti sinovi in hčere in ostanemo. Ima jih bogatejših in bolj uvaževanih podložnikov, a zvestejših nima. V dušo svojih somišljenikov smo polagali vedno to misel in dogodki zadnjega leta so pokazali, da živi v njih nepremagljivo.

3. Narodnost nam je socialno načelo. Politično oslobojenje našega naroda je nemogoče, če ostanemo gospodarski brez pomena. Gospodarski razvoj nam je pa nemogoč, če se ne oklenemo višje političke ideje. — Imamo jo: v okviru avstrijske države, kot se umeje samo po sebi, in v njeno okrepilo, težimo po tem, da se združimo s Hrvati. Da dobomo v gospodarskem oziru potrebne opore in da se hkrati rešimo škodljivega nemškega in laškega vpliva, nam je pri srcu zveza naše države z Rusijo.

4. Socijalci smo. Zato vpoštevamo svetost, pa tudi meje avtoritete in zasebne lasti. Neomejene oblasti ne priznavamo nikomur, razven Bogu. Neomejenega izvrševanja zasebne lasti tudi ne moremo dopuščati. V ta namen, da bi se zasebna last izvrševala pravično, težimo po združni organizaciji. Namesto mrzlih strojnih sil, namestu trdih pestij velikega kapitala, hočemo, da zavladajo pravne sile ljubezni in pravičnosti. Zato pa hočemo oživiti stanovska telesa in v ta namen ustanavljamo in podpiramo zadruge delavskih stanov.

5. Demokratje smo. Ljudstvu hočemo priboriti politično moč in mu s tem vrniti pomen, ki mu pripada. Splošno, naravnostno, jednako volilno pravico zahtevamo, ker smo prepričani, da samo z njeno pomočjo moremo premladiti nadušljivo družbo. Naše demokratsko načelo nas pa ne uči sovraštva, marveč ljubezni. Vsakemu, kar mu gre!

6. Zato pa skušamo političko vzgajati ljudstvo, učiti ga prave verske, narodne in socialne zavesti. V naših vrstah ne potrebujemo samo oseb, marveč pred vsem razuma in znanja. Ne damo si na slepo uka-

zovati; kar nam veleva razum, kar nam potrjuje dokazi, velja za nas.

7. Strankarski nismo, ker se še — vedno rodimo. V svetem, rešilnem gibanju stojimo in ne odbijamo nikogar, kdor se nam hoče nesebično prepričan pridružiti. Strankarski tudi zato nismo, ker ne priznavamo vodstva kakih oseb, ker se marveč združujemo samo okrog svojih svetih idej in za-nje živimo, za-nje če treba, tudi umrjemo.

Sovražnikov se ne bojimo. Vajeni smo boja. Svet ima še dovolj grobov za-nje, če nočejo drugače.

Taki smo in drugačni ne bomo! Bog nam pomodi!

Politika po svetu.

Statistično poročilo za proračun l. 1899. Leta 1898 je bilo skupnih državnih dohodkov 723,221.759 gld. Za leto 1899 je pa proračunjenih državnih dohodkov skupno 760,754.834 gld., torej 37,533.075 gld. več nego lansko leto. Skupnih državnih izdatkov za leto 1898 pa je bilo 722,872.831 gld., a za leto 1899 je proračunjenih 760,286.793 gld. skupnih državnih stroškov, torej za 37,413.962 gld. več nego lansko leto in sicer odpade od te svote samo za drž. dolg 171,929.683 gld. ali 1,775.773 gld. več kot preteklo leto. Lep napredek! Državni stroški za leto 1899 so se pa v posameznih mestih tako-le pomnožili: Notranje ministerstvo potrebuje 710.484 gld. več radi pomnožitve osebja in regulacije plač, minist. dež. brambe je povišalo svoje stroške za 1,123.489 gld. radi preosnove deželnih bramborcev, ministerstvo za uk in bogočastje potrebuje 476.616 gld.

LISTEK.

Silvestrov večer.

Češki spisal V. Kosmák.
(Konec.)

II.

Jedva deset minut za Švando sta odšla iz Aronove tovarne stari Knotek in njegov sin. Knotek je bil v tvornici ključavničar in sin mu je pomagal. Napotila sta se po isti cesti mimo križa v mesto, kamor je Švando gnala strast. Dolgo sta šla molče; ko prideta do križa, vidita tam Švandovo klečečo. Revica ni čula prihajajočih, tako je bila zamišljena v svojo boleat.

»Dober večer, Svandova!« pozdravi stari Knotek; »Kaj delate tu?«

Ozre se in od stida more komaj odgovoriti: »V mesto je daleč v cerkev, zato tu opravljam svojo pobožnost. Bog je povsodi!«

»Povsodi! No, Bog Vam daj srečnejše novo leto, nego je bilo za Vas letošnje!«

»Daj to mili Bog!« vzdihne Švandova in otirajoč si solze iz očesa, vstane. — Knotek ji podá roko — in vsak gre zopet svojim potom.

»Matej, ali si videl, kako je bila objokana?« reče Knotek čez nekaj časa.

»Videl!«

»Gotovo mož zopet ni hotel iti z njo domov. Kar zasluži med tednom, to zapravi v soboto in v nedeljo. To je kazen! Uboga žena, ubogi otroci!«

»Zares reveži so! Ko bi bil se sam — ali tako! Oženjen biti, in ne skrbeti zanje!«

»Matej, zapomni si: česar se človek navadi, ko je še neozenjen, tega ne popusti niti, ko je mož in oče! Sam priznavaš, da je to grdo od Švande, a vendar hodiš v njegovo družbo!«

»Oče, nič več ne pojdem!«

»Tudi danes ne?«

»Ne! Obljubil sem Jaroslavu, da pojdem danes z njim v društvo rokodelskih pomočnikov. Zapisal se bom za uda.«

»Ali je to res?«

»Da!«

Stari Knotek je pospešil korak, radostno ginjen. Zopet sta molče nadaljevala svojo pot. Ko sta prišla v mesto, zvenelo jima je nasproti iz cerkve petje in orgljanje. Tu se je obhajal »Te Deum« pozneje, da bi i delavci imeli priložnost, na konci leta zahvaliti Boga. Pri cerkvenih vratih se je ustavil Knotek: »Matej, pojdiva se zahvalit Bogu!«

Šla sta. Stopila sta pod kor v senco, in ko je mašnik blagoslavljal z Najsvetejšim in je petje utihnilo, slišal je Matej, da oče tiho plače. To ga je pogrelo v srcu in tudi njemu se je ukradla solza iz očesa.

Ko je bila pobožnost končana, prijel je oče Mateja pod pazduho in šel z njim. Tega še ni storil nikdar! Mateju je bilo pri tem tako prijetno in blaženo, kakor se nikdar v razbrzdanih družbah, v katerih si je preje iskal sreče.

Doma ju je mati že čakala z večerjo. Ko sta vstopila, objel je Knotek ženo in jo vroče

več kot lani in sicer se nahaja med temi stroški 3000 gld. za ustanove slovenskim pravnikom in modroslovcem, ki se zavežejo, da bodo službovali v obmejnih pokrajinah in pa podpora za hrvatsko gimnazijo v Pazinu. Finančno ministerstvo je povišalo svoje stroške za 17,916.888 gld. radi pomnožitve osebja in povišanja plače državnih uradnikov, železniško ministerstvo pa za 8,888.990 gld. radi povišanja prinosa za starostno zavarovanje; poljedelsko ministerstvo zahteva 406.714 gld. manj kakor preteklo leto. Justično ministerstvo pak hoče porabiti 144.537 gld. več, radi pomnožitve diurnistov pri sodiščih. Penzijski fond se poviša za 1,409.710 gld. zlasti radi zboljšanja stanja ostarelih delavcev v solinah, tobačnih tovarnah in rudokopih. Za pokritje teh stroškov pa misli država dobiti 760,754.834 gld. in sicer iz naslednjih virov: notranje ministerstvo je proračunilo, da se mu bodo dohodki povišali za 32.103 gld. v zavodu, kjer se izdeluje »Heilserum«, ministerstvo za uk in bogočastje bode imelo pri plači šolnine 164.509 gld. prenosa, ker je plača vseučiliških profesorjev regulirana, a pripade vsa šolnina sedaj državni blagajni. Dohodki finančnega ministerstva se povišajo za 30,964.946 gld. in sicer iz plače direktnih davkov za 4,170.800 več kot preteklo leto, iz rentnega davka 510.000 gld., iz osebnega dohodninskega davka 4,895.600 gld. in drugih naklad. Dohodki direktnega osebnega davka so proračunjeni za 61,706.900 gld., dohodki davka za zganje se povišajo za 300.000 gl., za pivo 1,020.000 gl., za sladkor 1,305.000 gl. Dohodki za koleke, takse in pristojbine se povišajo za leto 1899 za 5,681.000 gl. Dohodki loterije pa se znižajo za 400.000 gl. Pri trgovinskem ministerstvu se bodo povišali dohodki za 269.000 gl., pri železniškem ministerstvu za 8,905.000 gl. in sicer radi prometa več novo sezidanih železničnih prog in splošnega prometa, dohodki poljedelskega ministerstva pa se povišajo za 720.332 gl. iz povečanih dohodkov državnih gozdov, domen in državnih rudnikov.

Naša organizacija.

Shod v Katoliškem domu. Na sv. Štefana dan dopoldne ob 10. uri je priredilo slovensko katoliško delavsko društvo v dvorani »Katoliškega doma« ljudski shod. Poročal je gosp. državni poslanec dr. Krek o delovanju državnega zbora in političnem položaju. — Gospod poslanec je dejal, da državni zbor ni zmožen kaj resnega pričeti. Vzroka zato je iskati v naravni posledici

poljubil na obličje. Ona ga je začudena gledala in vprašala smehljaje se: »Kaj pa ti je danes?«

»Mati, Matej se bo dal zapisati v družbo rokodelskih pomočnikov, in v krčmo ne pojde več!«

V sosedni sobi je baš deklamoval mlajši bratec Jaroslavov — ljubljeneč starišev — iz igre sv. treh Kraljev:

»O, bodi slava Bógu na visokem,
In mir ljudem, ki dobre volje so!«
(Vl. Štastný.)

In bilo je radovanje, in bilo je veselje, in bil je mir!

Zvečer, ko so bratje prišli iz društva in se mirno ulegli, vzela je mamica svečo, sla po prstih k postelji in blaženo gledala, kako danes i Matej spi doma o pravem času.

Pomočila je roko v blagoslovljeno vodo in ga pokropila. — —

I vsaka mati je duhovnica! — — —
Poslovenil A. Dermota.

dici birokratičnega zistema prejšnjih in sedanjih časov. Delalo se je z vsemi silami v ponemčevanju nenemških narodov v državi. Posledica temu je zguba laških pokrajin in ustanovitev nesrečnega dualizma. Vse uradništvo, posebno višje, je delovalo za germanizacijo in veljavo nemškega naroda in jezika. Naravno je, da je zrasel greben Nemcem. Wolf in Schönerer sta naravna sadova naše birokracije. Dokler se narodno vprašanje ne reši, tako dolgo tudi državni zbor ne bode mogel za ljudstvo nič dobrega ukreniti. Toda niti sedaj ne vidi naše visoko uradništvo potrebe pravičnosti proti vsem. Mi od vlade ne zahtevamo podpore, pač pa zahtevamo, da nam dá prostost, razvijati se v narodnem duhu. Zveza z Nemčijo in Italijo nam je škodljiva, ker preveč vpliva na notranji razvoj avstrijskih narodov. — Proti Thunu se vzdiguje vse nemško časopisje, ker je pošteno in pravično zavrnil Nemčijo glede izгона Slovanov iz Prusije. Zveza z Rusijo bi bila naravnejša in koristnejša za našo državo. Rusija ima še trdno družinsko organizacijo, kar jo krepi na vse strani. To organizacijo ondi podpira vlada. — Tudi pri nas bi morala država gledati, da se zasnuje krščansko družinsko življenje, s čemer bi se rešilo socialno vprašanje. Dalje pravi, da do sedaj še ni dobil prave prilike nastopiti v zbornici, ker noče govoriti skozi okno. Pač pa se bode nudila prilika v bodoče, ko se ustanovi socialno politični odsek in bodo njega predlogi prišli pred zbornico. — Konečno gosp. poslanec obljubi, da se zopet kmalu vidimo na skupnem shodu, in apeluje na nasvete kršč. socialcev v prihodnje. (Burno ploskanje je bilo dokaz, kako dobro so ga zborovalci umeli.) Ker se ni nihče oglasil k poročilu, je dobil besedo Gostinčar k drugi točki. Ta se je pritoževal nad prodajalci premoga in premogovno družbo v Trbovljah. — Shod se je izrekel, da se naroči g. poslancu, naj skuša pri osrednji vladi izposlovati prepoved kartelov, ki škodujejo ljudstvu v obče. Nato je predsednik zaključil shod.

Božična veselica. Na sv. Štefana dan zvečer ob 6. uri je priredilo naše vrlo pevsko društvo »Zvon« božičnico. Ljudstva je bila prostorna dvorana kar natlačena. Vse točke dnevnega reda so se izvršile »prav povoljno. Videti je bilo, da ima naše ljudstvo posebnih simpatij do tamburanja. Vse točke so se morale ponavljati, tako tudi pri pevcih, ki so pokazali, da je »Zvon« pod spretnim vodstvom g. Jeraja napredoval. — Komičen prizor: Joškovo potovanje v Sibirijo, je obudil veliko smeha, toda bil je predolg. Pri prosti zabavi spregovoril je Gostinčar o pomenu božičnih veselic naše organizacije. Spomnil se je dike slovenskih socialcev gosp. dr. Kreka, ki praznuje predvečer svojega godu, z željo, da bi ga nam Bog ohranil še mnogo let. Pozno že prišel je dr. Krek sam na veselico, ki je bila skoro že končana. — Gosp. poslanec zahvalil se je za vsa voščila in dejal, da ga posebno veseli, da se pri naših veselicah vdeležujejo cele družine, da se tako skupno razveseljujejo. Tako se je končala tudi veselica prav lepo in čvrsto na vse strani.

Socijalne zadeve.

Finančna straža. Namen tega sestavka je o stanju finančne straže poročati; njeno stanje je v obče neznano širšim krogom. Namen finančne straže je, nadzorovati pobiranje posrednih davkov, kakor so: colnina, davek na pivo, sol, sladkor i. t. d. Da ta služba nikakor ni prijetna, razume lahko vsakdo, ako se pomisli, da je davke sploh v obče težko plačevati, a še težje se plačujejo posredni davki. O pravičnosti ali nepravičnosti teh davkov, s katerimi so ravno najrevnejši ljudje prizadeti, razpravljati, ni namen tega spisa, kateri ima le nalogo, socialno stanje financarjev ali graničarjev opisati. Graničarska straža ima moštvo in uradnike. Moštvo ima tri stopinje;

obstoji namreč iz stražnikov (paznikov), nadpaznikov in preglednikov (respicientov). Uradniki, kateri so posredni predstojniki moštva, se delijo v komisarje in nadkomisarje. O višjih predstojnikih mi ni namen govoriti. Moštvo izvršuje nadzorovanje pobiranja posrednih davkov na dva načina; namreč z nadzorovanjem pobiranja colnine na meji in pa v notranji deželi z nadzorovanjem obrtij, katere se pečajo z izdelovanjem posrednjemu davku podvrženih stvari. V prvi vrsti hočem opisati graničarsko službo na meji. Kaj je colnina, to vé skoro vsak otrok, a kako je mejo stražiti, to je le malokomu znano. Da se prepreči tihotapstvo, treba je graničarjem vedno mejo stražiti, predpisano je sicer 10 ur dnevne službe, toda istinito mora moč stražiti veliko dalje, zlasti po zimi je straženje jako zdravju opasno. Na mestih, koder se vé, da jih tihotapci prekorajajo, treba je prežati tudi po osem ur v najslabšem vremenu, ko ne pomaga najtopplejša obleka ničesar. Hujše je to prežanje, nego vojaška straža, ker pri vojaških stražah se menjajo v posebno mrzlih nočeh straže tudi vsako četrto ure. Da pa to straženje ni brez nevarnosti, pokazuje to, da je bil že v tem letu med graničarji in tihotapci hud boj, v katerem so bili na obeh straneh mrtvi in ranjeni, ako so listi resnico poročali. Moč pride iz službe jutraj domov; soba je navadno še nezakurjena, vleže se v še mrzlo posteljo, pravega počitka pa tako še nima, tovariši vstajajo, ob 10. uri je navadno šola jedno oziroma dve uri; po kosilu se ga najraje porabi v pisarni in na večer zopet v službo. Poznam moža, verodostojnega, ki 14 dni ni po noči spal. Ravno taka služba ali še morebiti slabša je v solinah, kjer se izdeluje sol in je soline stražiti, da se sol neopravičeno ne odvaža. Drugo moštvo, bolj inteligentno, porablja se v uradnih skladiščih za še nezacoljeno blago. Res, da je tukaj služba lažji; ni treba biti vedno izpostavljen slabemu vremenu, ali pomisliti je, da so tudi skladišča vsled vednega prepaha zdravju jako škodljiva. Graničarjev, ki bi bili popolnoma zdravi, je jako malo. V področji c. kr. finančne direkcije v Trstu službuje mnogo Slovencev: Kranjcev, Primorcev, a še največ Štajercev; tudi Čehov je precej, Nemcev tudi ne manjka, najmanj je še Italijanov. Da jedna narodnost drugo prezira, je res, da so najbolj zbadljivi slavni Germani, ni čudež. Samo to je žalostna istina, da se Nemci napram drugim narodnostim jako protezirajo. Direktorji višjim finančnim uradom na Primorskem so večinoma Nemci. Toda to le mimogrede opomnim. Opozoriti bi se moralo na Primorskem na sledeče napake. Graničarji, nastavljeni v področji koperskega finančnega inšpektorata, ostanejo v solinah za časa izdelovanja morske soli, toda ko premine jesen, prestavljeno je mnogo moštva k glavnemu carinskemu uradu v Trst, kjer se po zimi radi večjega kupčijskega prometa mnogo moštva potrebuje. Za moštvo v področji koperskega finančnega inšpektorata je ta vsakoletna selitev jeseni v Trst in spomladi nazaj v Koper zvezana z jako mnogimi denarnimi žrtvami; zakaj država povrne selitvenih stroškov jako malo. Ljudje hranijo in varčujejo za vožnjo v Trst skozi celo leto in priznati se mora, da si marsikdo pri ustih pritrjuje, samo da si za v Trst kaj prihrani. Istina je, da vožnja v Trst za samo osebo ne stane toliko, toda pot iz stacije v Koper z vso prtljago, namreč z zabojem in posteljo, precej stane, ker so neki oddelki več ur hoda od Kopra oddaljeni. Pač bi bilo prav, da bi država popolne selilne stroške

svojim služabnikom povrnila, ker v obče ima moštvo povsod s selitvijo mnogo več stroškov, kakor jih država povrne; znani so pisatelju tega sestavka slučaj, v katerih so za selitev potrošili do 80 gld., a povrajenih so dobili komaj do 20 goldinarjev. Sploh pa še govorimo o zelo slabih razmerah v Trstu. Trst je za mlade ljudi pač v vsakem oziru jako nevaren kraj. V srednji Evropi ni, izvzemši Hamburga, kraja, kjer se pregreha tako očitno in javno kaže, kakor ravno v Trstu. Moštvo v Trstu je ravno radi tega, ker je vedno v Trstu in ker ima razne družbe, bralne, pevske in godbene, bolj proti nevarnostim zavarovano, nego kopersko moštvo. — Sedaj še nekoliko o stanovanjih graničarskega moštva v Trstu. Moštvo v službi pri glavnem carinskem uradu je nastanjeno v jako nizkih, slabih lokacijah, v katerih se niti ne more kuriti, niti jih je mogoče prezračevati. Polno je v teh prostorih mrčesa, a predstojniki se ne brigajo nič, da bi se ravno temu moštvu preskrbela dobra in zdrava stanovanja. Po letu hodi radi neznosne vročine moštvo na bližnje lesno skladišče spat. — Kaka opravila ima finančna straža v notranji deželi? Namen finančne straže v takozvani notranji službi je nadzorovati prodajalce monopolskih predmetov, posebno prodajalce tobaka in smodnika, oziroma živinske soli. Nadalje so pod kontrolo prodajalci sladkorja, pivovarne, cukrarnice, rafinerije za petrolej, prodaja kolek, igralnih kart in loterij. Ni namen tukaj opisovati, kako se nadzorujejo kuharji zganja, katere dolžnosti imajo krčmarji in prodajalci zganja. Potrebno bi pa bilo, da o posrednjih davkih pridejo popularno pisani spisi med ljudstvo, saj je marsikdo vsled nevednosti predpisov in jako kompliciranih postav plačal občutne kazni. Ljudstvo ne misli goljufati, toda vsled nevednosti naredi kak formalen prestop, a postava ne pozna izjem; z nevednostjo postave se ne more nikdo izgovarjati, pravi pristojbinski kazenski zakon. Ravno to, ker ima moštvo graničarske straže največ in veliko opraviti z ovadbami proti strankam, s katerimi je vedno v dotiki in mora strogo spolnovati napram strankam postavna določila, je od ljudstva zaničevano. Saj so bili vže cestninariji, prapredniki graničarjev, zaničevani od ljudstva v Kristusovem času. In kako je ta služba težavna v vsakem oziru! Stranke so oddaljene po ravninah, po hribih, v najoddaljenejših krajih se dobi bodisi po leti ali po zimi financar. Mož gre v ponedeljek v službo, ostane pa navadno celi teden v zunanji službi. Bodisi vreme lepo ali slabo, ostane in obletuje mož stranke; za hrano in prenočišče je navezan na gostilno. Po celotedenski službi mora pa izvršiti pismena svoja poročila, katerih se včasih jako mnogo nabere. Pride ponedeljek, ako ni morebiti slučajno podrejeno kako kontroli podvrženo veliko podjetje, v katerem se dnevno izvršujejo užitninskemu davku podvrženi predmeti, začne se stara pesem na novo. Toda tudi v podjetjih, kakor pivovarne, rafinerije za spirit, tovarne sladkorja, ni služba tako lahka, kakor bi si kdo mislil. Ne oziramo se na to, da je treba pri teh panogah natančno vedeti tehnična dela pri izdelovanju predmetov, da mora biti natančno podkovan v jako kompliciranih dotičnih postavah, da je izpostavljen prepihu in v tehničnih prostorih vednim premembam temperature. Za zdravje si pokvariti ni boljše prilžnosti nego služba graničarja. Prav rad garantujem vsakemu, da si bode prav v kratkem zdravje korenito pokvaril, ako hoče

svojo službo točno izvrševati. — In gmotno stanje? Paznik ima dnevne plače 1:10 gld., nadpaznik 1:35 gld., preglednik 1:65 gld. Pri tej plači izhaja za silo lahko moštvo na meji, a nikakor ne moštvo v notranji službi. Pa vsaj dobi moštvo na zunanji službi svoje dijete. Da, ali te znašajo velikansko svoto 40 kr. na dan; ako se potem še pomisli, da je pri velikem dnevnem naporu treba tudi krepke brane, je prav lahko izračunati, koliko mu preostane. Tudi, ako se bodo plače finančnim služabnikom regulirale, bodo si isti jako malo pomagali. Dalje ima vsak mož se letnih 60 gld. za obleko, katera svota je pa primeroma majhna. Novinec, ki vstopi k finančni straži, je prisiljen, če nima svojega premoženja, delati dolg. Bilo je stanje finančne straže pred dvema letoma mnogo bolje, kajti takrat dobil je vsakdo, ki je kako stranko radi kakega prestopa ovadil, od plačane strankine kazni 5% plače. Toda od 1. avgusta 1896 bilo je to odpravljeno, kar je iz moralčnega ozira popolnoma prav, toda vzelo se je straži veliko, a za to se ji ni dala nikaka odškodnina. Med vsemi državnimi služabniki bila je država napram finančni straži prava mačeha. V letošnjem proračunskem odseku našteval je sicer finančni minister, koliko se je vse že storilo za finančno stražo, toda spomniti se mora, da se je to moralo vsled prevelike potrebe zgoditi. Poznal bi rad na Kranjskem n. pr. finančnega služabnika, ki more s sedanjo plačo brez dolga izhajati, ako svojo službo izpolnjuje natančno po postavi. Pritrdil mi bode vsak finančni služabnik, da to ni mogoče. O gmotnih razmerah bodi dovolj; prestopiti je treba sedaj še nekoliko na določbe službenega predpisa samega. Službena postava in predpis za finančno stražo je bil sestavljen vže l. 1832. Ta postava ne imenuje finančnega stražnika človeka, marveč individuum. Službeni predpisi v tej postavi so tudi jako zastareli in in dosti stvari je v tem predpisu, katerim bi se človek smejal, ako bi ne bili vsled teh tlačeni možje, kateri se trudijo in delajo za državo. Finančni straži ni dovoljen izhod zunaj službe v civilni obleki. Tudi obleka ni taka, kakor bi morala biti. Kdo se ne smeje, ako vidi financarja v polni paradi s čako, na kateri je velikansk pompon se menda od vesoljnega potopa sem. In v notranji službi so tudi puške doma v vojaščini za nedeljsko privatno zabavo, ako se komu ljubi jih čistiti. Puška Wenzlovega sistema bi pač onemu, ki bi jo izprožil, več škode naredila, nego onemu, ki bi mu bil strel namenjen. — Finančni stražnik se zaveže služiti štiri leta, potem se ali stalno sprejme ali pa izstopi. Po teku 10 let ima finančni služabnik pravico do provizije; polno provizijo dobi isti pa šele doživši 40 let. Zandarmerija, katera gotovo nima toliko posla, ko finančna straža, ima mnogo boljšo plačo in penzijo, to je polno zadnjo plačo po dovršenih 30 letih. To ne bode morebiti napad na zandarmerijo, temveč k sliko situacije nekake primera, katera gotovo ne šepa. — Ne morem si kaj, da bi konečno ne govoril še nekoliko o razmerah, tikajočih se osobito Kranjske dežele. Posebno pod načelstvom prejšnjega g. dvornega svetnika P. so bile pri finančni straži na Kranjskem jako čudne, da ne rečem, škandalozne razmere. Dobro vem, da izvzemši nekaj od gosp. Pl. protežiranih kreatur, po njem ni nihče solz točil. V strokovnem dunajskem časniku c. kr. finančne straže bile so te razmere javno ožigosane. Ker na izvajanja omenjenega lista nikdo ni reagiral in reagirati niti mogel ni, opišem še jedenkrat

nekoliko dogodke, ki so ogorčili vso finančno stražo na Kranjskem. Prejšnji nadzornik c. kr. finančne straže za Kranjsko, sedanji c. kr. finančni svetnik L. bil je sicer zelo natančen, strog, a ob enem pravicoluben predstojnik. Pod sedanjim gospodom predstojnikom utihotal se je pa sistem denunciacije in paševanja. V kolikor toliko je bil temu kriv prejšnji gospod dvorni svetnik. Disciplinarne preiskave so pri tem gospodu bile na dnevnem redu. Mož si je hotel tem potom zaslužiti gotovo lepo karijero. Nek respicijent je bil radi tega, ker ga je strogi gosp. nadzornik videl, da ima kupljo pod blužo, s šestdnevnim zaporom kaznovan; opomnim naj še, da isti ni bil še nikdar kaznovan, in v svojem dvajsetletnem službovanji tudi še nikdar holan. Sprememba, oziroma izstopi tudi niso bili nikdar v kranjski finančni straži tako pogostni, kakor ravno za časa gosp. nadzornika. Toda še o protekciji nekaj. Neki nadpaznik je bil imenovan za preglednika vkljub temu, da je bil radi izdaje službenih tajnostij kaznovan, kmalo po prestani kazni. Nad tem imenovanjem vzgledovala se je vsa finančna straža, no, vedela je tudi dobro za vzrok temu imenovanju, saj je bil imenovanec mož bivše kuharice gosp. dvornega svetnika Pl. Moštva je v področju finančne straže tudi premalo. Namerava se sicer moštvo pomnožiti ob novem letu, in jako radovedna je vsa finančna straža, kdo bode v višje šarže povzdignjen. Od gosp. sedanjega vodje finančne direkcije se pričakuje nepristranost. O tem bodem prav gotovo zopet poročal. Zanimivo je, kako so gospodje ugibali, kdo je bil pisatelj omenjenega članka v strokovnem listu, ugibalo se je mnogo, toda uganili ga niso. Menilo se je, da je bil kak kaznovan član finančne straže, toda gospoda se je motila. Ni bil še pri finančni straži kaznovan, a spregovoril je zato, ker tega ni mogel gledati, a menim, da je goveril vsem prav mislečim iz srca, akoravno ni imel proti nikomur niti mržnje niti osebnega sovraštva, slo se mu je za pravico in za stvar! Prizadeti so pa lekcijo gotovo tudi zaslužili. Drugi gospodje predstojniki finančne straže na Kranjskem so častivredni, pravični in ljudomili, akoravno strogi gospodje!

Angleške tovarne. Vseh tovarov na Angleškem se šteje na 200.000, čemur se ni čuditi, ker je tam jako razvita obrt. V teh tovarnah nahaja se štiri in pol milijona delavcev, k tem pa niso prišteti delavci v skiadščih. Izmed delavcev je jeden in pol milijona žensk. V predilnicah nastavljenih je 412.000 možkih in 665.687 žensk. Nežgod se je povsem pripetilo 40.000. Izmed teh pripada zastrupljenju s fosforjem, arzenikom itd. 1239 slučajev.

Pismo z Dunaja. *)

Cenjeni gospod urednik! Ko ste me pred nekaj časom počastili s pismom in me povabili v kolo Vaših dopisnikov z željo, naj bi častite »Glasnike« bralce seznanjal z dunajskimi novicami, res prvi hip nisem vedel, se-li naj odzovem Vašemu veleprijaznemu vabilu ali ne. Gotovo mi je z jedne strani le v čast, poročati listu, ki tako vrlo razume duh časa in potrebe miljenega slov. naroda in ki v tem znamenju nevstrašeno in z vspehom deluje za njegovo boljšo bodočnost na socialnem in narodno-gospodarskem polju. — A združje strani to zopet zame ni lahka naloga in krivda bo Vaša, kadar vvidite, da ste se obrnili bili na napačno adresu. — Se-

*) Zakasnjeno.

znanjam naj Vas z novicami, pravite. Toda te so mnogovrstne. — Vsekako točnejše bi se bili morali izraziti, gospod urednik. Tako pa sem v zadregi in ne vem, ali naj Vam pripovedujem o zbornici, kjer si bereta levite ravnokar demokrat Daszinski in nemško-nacionalni kričač Wolf, ali o Vam priljubljenih »dejmokrastih« in njih »korpskomandi« — židovskih čifutih, ki osrečujejo Dunaj in kolnejo Luegerja in njega »christliche Wirtschaft«? Morebiti Vas zanima, kako so energični naši antisemiti minoli mesec iz občinske dvorane pognali na hladno vročekrvnega žida Wrabca, zato ker se je vjedal čez — tramvaj in plin? Ali pa o vrlih bratih Čehih, ki so si tu sredi nemškega Dunaja zgradili prekrasen »Narodni dom« in v kojih se zlasti v zadnjem času pojavlja s čimdalje večjo silo i misel — katoliška? — Morda pričakujete dalje, da Vam popišem Dunaj in njega posebnosti ali poročam s ceste n. pr. o ribniško-dunajskih kostanjarijih; ali o kugi, ali o velikomestni morali itd.? Ali pa naj Vas konečno predstavim v duhu na vseučilišče in Vam pokažem, kako se nadebudna vseučiliška mladež na prostih (?) akademičnih tleh pretepa in mikasti in kako slednjič leti pri vratih ven — ubogi Izrael. — Kakor vidite, snovi je na izbero, treba le marljivega delavca, ki pograbi to in ono, stvar prav umno obdela in krasno opiše, sebi v potrato časa, »Glasnikovim« bralcem pa v korist in zabavo.

Pisali ste mi pismo, gosp. urednik in zato vzamem v odgovor tudi jaz pismeno obliko. — Razloček je seveda le ta, da je bilo Vaše pismo privatno, moje — ali če hočete moja pa so publična ali takozvana odprta pisma, ker veljajo vsem slov. krščanskim socialcem, ki so bralci »Glasnika« in do kojih gojim brez izjeme jednako gorke simpatije, ki naj ne vgasnejo v meni nikdar, in ne samo Vaši cenjeni osebi, gospod urednik. — Pa še drug vzrok sem imel, ko sem si izvolil pismovo obliko. V pismu namreč lahko opustim točnost in se izognem vsaki nepriliki iz strahu, da se ne blamiram, kakor se je zgodilo to »Narodovemu« referentu glede zadnjega vseučiliškega pretepa. — Naj si je že bil v onem slučaju referent žid Penizek ali kdorkoli, vsekako je bil duh, ki je vel iz onega brzjava — židovski duh. — Moja želja torej je, da Vam ti skromni glasovi, glasovi krščansko-socialni z daljnega Dunaja prijetno udarjajo na uho, da iz njih vsaj nekoliko spoznate dunajsko življenje, dunajske razmere, dunajsko socialno gibanje, z jedno besedo — velikomestni duh.

Dragemu bralcu gotovo ni neznana prislovica, ki pravi: »Kdor hoče iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj.« To prislovico je baje že rabil stari Martin Krpan in rabi se še danes nebrojnokrat. In vidiš, na ta Dunaj zanesla je usoda i mene, mladega in, kar se razume, ubogega Slovence, kjer se mi je odprl nov svet, novo ljudstvo, novo življenje. — Evo tu par črtic iz tega novega sveta, o tem novem ljudstvu, novem življenju!

Toda poznam Te, dragi bralec, Ti nisi samo radoveden, ampak tudi radikalen. Kaj se to pravi? Radix = korenina = Wurzel... povedal sem. — Predno hočeš slišati kaj o današnjem Dunaju, prasaš se, kako je nastal, kje so mu korenine, kako je bilo z Dunajem včasih. To je prav tako, kakor če se pri današnjih gnilih gospodarskih razmerah in žalostnih političnih odnošajih ozje naše domovine vprašaš, od kod to in sokrivci? Konečno pa najdeš, da so jih zakrivali posredno (kajti

zadnji izvor je veliko splošnejši) tudi naši patent-narodnjaki Tavčar - Žvegeljnovega kalibra, možje ki redno kriče in vpijejo in če so kje ustanovili sokolsko društvo, že mislijo, da so rešili ljudstvo in da potem sme biti mirna Bosna. — Možje, pravim, katerim bo radi te njih brezbriznosti zavedni narod slovenski vsak čas pomolil v roko — višnjevo polo. — Toda da ne preideva od predmeta, poglejva raje nekoliko nazaj v zgodovino naše prvostolice.

Dunaj je staro avstrijsko mesto in že od desetega stoletja sem prvostolica avstrijskih vojvod, sprva slavni Bamberžanov, pozneje pa grofov Habsburških. Cesarstvo mesto se nazivlje Dunaj, odkar je slednje jela dičiti nemška cesarska krona skoro po vrsti. Ko je bilo 1804. leta razglašeno Avstrijsko cesarstvo, postal je Dunaj — stolica avstrijskih cesarjev. Pač mnogo bogate zgodovine hrani v sebi to mogočno krasno mesto, in če bi nam o vsem ne pripovedovala tako podrobno in natančno mati zgodovina, posneli bi je lahko dobršen kos iz zunanjih znamenitosti, krasnih spomenikov itd. na kar se prilično prideva in si cenjeni čitatelj, v duhu ogledava. Ljudij — pravijo — se danes ne manjka nikjer, ali toliko ljudstva, kot tu, pač malokje najdeš skupaj. Tu je nakopičenega bogastva, tu doma razkošje, a žali bože doma tudi socialna beda v besede najresnejšem pomenu.

Ker me niste najeli, gosp. urednik, da bi Vašim bralcem razkladal zgodovino, ampak želeli, da Vam poročam novic, zakaj bi Vam torej na kratko ne omenil zanimivega dogodka na Dunajskem vseučilišču, kamor pohaja zajemat modrosti tudi marsikak sin — slov. proletarca; onega dogodka, ki je podal precej snovi novic lačnim časopisom in o komur je prifrčal senzacionalen brzjav tudi v Vaš ljubljanski »Kikiri«, in ki je tukajšnjim očividcem privoščil mnogo neprisiljenega smeha. — Privedla me je srečna noga kritičnega dne ob ravno pravem času v »avlo«, kjer se šeta navadno velikošolsko dijaštvo, prav kakor marsikam Vašega ljubljanskega, »klerikalnega Laufburscha«, kojega dolgi nos vse izvoha in kot vesten reporter vse, kar tako iztakne, udari na veliki zvon, na opravičeno jezo onega učenega pismouka v slavnem uredništvu na Kongresnem trgu, kateri po besedilu »Slov. Lista« sovraži vse, kar si ni pritrudilo doktorskega naslova ali pa absolviralo visokih sol — na ljubljanskem gradu. — Toda predaleč bova zašla, dragi bralec, če se takoj ne vrneva nazaj na univerzo in iz že znane »avle« v »arkade«, kjer si spogajajo akademski »purgarji« vsako soboto takozvani »Bummel«. Navadnemu opazovalcu takega »Bummel-na« se motno dela pred očmi samih bujnih barv, trakov, čepic itd., ki tvorijo zunanji izraz različnih strank in struj in mneaj in misli, zastopanih po teh družtvih.

Te sobotne bumelne in to nošnjo trakov smatra dunajsko (seveda le nemško) dijaštvo za svoja stara prava, katere braniti — makari tudi z orožjem je resna dolžnost vsakega »naprednega« akademičnega državljana. — Gorje pa slovanskemu ali židovskemu dijaku, ki bi se predrnil enako onim nastopiti na svobodnih (!?) vseučiliških tleh. — Čakajo ga psovke, potem batine in nazadnje postane predmet slovenskega »ven-metanja«.

(Konec prih.)

Drobtine.

»Glasnik« vabi na naročbo! Z velikimi žrtvami smo osnovali naš list; razširili ga in po pravici se veselimo, da je število njegovih bralcev zelo narastlo. Ali smo imeli kaj drugega vspeha, o tem ne sodimo mi. To pa lahko trdimo, da smo imeli ubogo malo sredstev, a obilo dobre volje. Vsi pisatelji, upravnštvo in uredništvo je delalo zastonj. Vendar pa ne pokriva naročnina stroškov. Zato prosimo naročnike, naj nam kmalu dopošljejo svojo naročnino in naj razširjajo naš list, kjerkoli morejo. Kdor utrpi kaj več, Bog plačaj! Za dobro stvar se gre! Socialna demokracija umira na Slovenskem. Ne zaspimo pa, da nas morda ne zaloti sovražnik. Pridružite se, kar vas je naših, da po novem letu zopet skupno korakamo na delo in v boj za pravice krščanskih delavcev. Bog nas blagoslovi!

Nova pesem papeža Leona XIII. Unita Catholica poroča, da je sv. oče povodom sklepa devetnajstega veka zložil novo pesem v latinskem jeziku, v kateri se Izveličarju zahvaljuje za vse milosti, ki jih je naklonil krščanskemu svetu v minulem 19. stoletju. Ob enem je papež naročil komponistu Perosiju, naj vglasbi ta novi spev. Toda tega dela pa najbrže ne bo mogel kmalu izvršiti, ker je vsled padca z voza precej nevarno obolel.

Arzenik mesto sladkorja rabila je te dni nalašč ali nevedoma neka kuharica v Hochovi gostilni na Dunaji v Brigittenau-u pri napravi močnatih jedil. Zbolelo je za otrovljenjem več oseb, izmed katerih je neka ženska že umrla. Vršila se je te dni temeljita preiskava, ker ni bilo jasno, ali je otrovljena moka ali sladkor. Konečno se je pokazalo, da se je mej sladorni prah v kuhinji namešal arzenik. Kuharica se bo morala zagovarjati radi prestopka proti varnosti življenja.

Darovi:

»Glasniku« v podporo: Gospa Marija Vodnik 50 kr. Bog plačaj!

